

Література

1. Гуменюк В. Участь держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу / В. Гуменюк // *Фінанси України*. – 2005. – № 10. – С. 51–59.
2. Гуревич М. Государственное регулирование науки / М. Гуревич // *Экономика Украины*. – 2001. – № 10. – С. 73–79.
3. Демехин В. Некоторые проблемы усовершенствования системы деятельности в сфере государственного управления в условиях конституциональной реформы / В. Демехин // *Голос Украины*. – 2005. – № 89. – С. 8–9.
4. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность / Д.И. Кокурин. – М. : Экзамен, 2001. – 576 с.
5. Нижник Н.Р. Державне управління в Україні: наукові, правові та організаційні засади : навч. посіб. / Н.Р. Нижник ; за заг. ред. Н.Р. Нижник, В.М. Олуйка. – Л. : Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2002. – 352 с.
6. Овчаренко Л.В. Роль державного регулювання у становленні інноваційного підприємництва в країнах з перехідною економікою / Л.В. Овчаренко // *Наукові записки*. – 2003. – Т. 21. – С. 49–55.
7. Пашута М. Мале підприємництво та інновації як фактори зростання економіки / М. Пашута // *Економіст*. – 2004. – № 1. – С. 51–55.
8. Послання Президента України до Верховної Ради України "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки" // *Інноваційне законодавство України: повне зібрання нормативно-правових актів : у 3-х т. / [за заг. ред. В.В. Костицького]*. – К., 2003. – Т. 1. – С. 70–76.
9. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Л.А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с.
10. Юркевич О.М. Фінансове забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності / О.М. Юркевич // *Фінанси України*. – 2004. – № 6. – С. 106–112.

УДК 338.49

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН У СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА**Болдусь М.В.**кандидат економічних наук, доцент
Класичний приватний університет**Annotation**

The article is devoted to development of directions of improvement of financial mechanism of adjusting of prices in the field of agro-industrial production. Certainly necessity of expansion of application of the assured prices within the framework of mechanism of state commodities interventions at the food market; adjusting by the mortgages operations of surplus price-waves at the market; application having a special purpose prices for products production of which must be grown; system of quotas on production of goods taking into account the necessities of forming of government food reserves.

Анотація

Статтю присвячено розробленню напрямів удосконалення фінансового механізму регулювання цін у сфері агропромислового виробництва. Обґрунтовано необхідність розширення застосування гарантованих цін у межах механізму державних товарних інтервенцій на продовольчому ринку; регулювання за допомогою заставних операцій надмірних коливань цін на ринку; застосування цільових цін для продуктів, виробниц-

тво яких необхідно нарощувати; системи квот на виробництво продукції з урахуванням потреб формування державних продовольчих резервів.

Ключові слова

Державне регіональне управління, агропромисловий комплекс, фінансовий механізм, регулювання цін, ціновий паритет.

I. Вступ

Сьогодні перед державними органами влади стоїть складне завдання, що полягає в розробленні й запуску механізму ціноутворення, який би сприяв динамічному розвитку сільського господарства. Цей механізм має передбачити більший, ніж зараз, державний контроль за цінами в аграрно-промисловому комплексі: обмеження законодавчим шляхом цін на товари природних монополій, введення податків, що прогресивно зростають, на надприбуток монополістів, жорстке дотримання мінімально допустимих цін на сільськогосподарську продукцію.

При розробленні нового механізму ціноутворення стоїть також завдання подолати негативний взаємовплив процесів ціноутворення й інтенсифікації сільського господар-

тва, що склався. Гармонізація ціноутворення й інтенсифікація виробництва мають встановлюватися шляхом побудови механізму ціноутворення, що забезпечує високі темпи інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Актуальність проблеми вдосконалення господарського механізму АПК, ціноутворення, забезпечення самофінансування в сільському господарстві визначається багатьма вітчизняними науковцями. Серед наукових праць цієї тематики необхідно назвати статті В. Валентинова, Д. Гладких, І. Комарова, М. Латиніна, О. Олійника, О. Ульянченка, І. Червена, О. Шпикуляка та ін.

II. Постановка завдання

Мета статті – обґрунтувати напрями вдосконалення фінансового механізму регулювання цін у сфері агропромислового виробництва.

III. Результати

Регулювання цін на сільськогосподарську продукцію необхідно здійснювати шляхом стимулювання попиту на неї. Роздрібні ціни на продовольство повинні бути доступними для їх придбання всіма прошарками населення. Роздрібна ціна продукту безпосередньо залежить від закупівельних цін на сировину, витрат з переробки, зберігання й реалізації на торговельних підприємствах.

У закупівельних цінах на продукцію сільського господарства має бути закладене відшкодування середніх суспільно необхідних витрат господарств на виробництво продукції й отримання певної суми прибутку, що забезпечує рентабельність виробництва та реалізації продукції.

Ціни на кожний вид продуктів сільського господарства не можуть встановлюватися на рівні відшкодування індивідуальних витрат окремих господарств. Для господарств, що виробляють продукцію з високою собівартістю, це означало б втрату зацікавленості в подальшому вдосконаленні виробництва та підвищенні його ефективності. Тільки при наблизенні рівня цін до вартості, що забезпечує необхідний рівень рентабельності для розширеного відтворення, створюються стимули вдосконалення виробництва.

При створенні системи державного регулювання цін в аграрному секторі необхідно: встановити еквівалентні ціни й ціновий баланс за основними видами продукції сільського господарства та промисловості; здійснювати перехід на гарантовані ціни на сільськогосподарську продукцію й заставні операції як форму пільгового кредитування сільськогосподарських товаровиробників; визначити величину та джерело компенсації фінансових витрат і корегування територіально-галузевої диференціації цінової підтримки.

Вирішення цих завдань вимагає напружених спільних зусиль державних органів влади, включаючи, перш за все, органи управління аграрним сектором усіх рівнів (як державного, так і регіонального), самих сільськогосподарських підприємств, учених-економістів.

Еквівалентна ціна на сільськогосподарську продукцію повинна відшкодовувати товаровиробнику його виробничі витрати на середньому міжгалузевому рівні в регіоні й забезпечувати прибуток, достатній для розрахунку з бюджетом, фінансування розширеного відтворення та невідкладних соціальних потреб.

Існують три основних джерела компенсації фінансових втрат сільськогосподарських підприємств від диспаритету цін: кошти державного й регіонального бюджетів; позабюджетні фонди; доходи населення.

У зв'язку з тим, що компенсація фінансових втрат сільськогосподарських товаровиробників за рахунок їх власних доходів і за рахунок доходів населення при існуючій ціновій політиці практично неможлива, потрібно використовувати тактику цінового регулювання, засновану на використанні бюджетних коштів. У процесі такого регулювання важливого значення набуває отримання на законній основі дотаційної підтримки з державного й регіонального бюджетів. Розмір дотацій має бути економічно обґрунтованим. Часткова компенсація фінансових втрат сільськогосподарських товаровиробників можлива і за рахунок коштів позабюджетних джерел.

Проте важливим є застосування не окремих цінових регуляторів або розрізних дотаційних і компенсаційних заходів, а цілої системи, що містить стабільні елементи, які могли б гнучко застосовуватися залежно від конкретних економічних умов.

Система цін, що застосовуються на ринку, має складатися з чотирьох основних елементів відповідно до трьох можливих каналів реалізації продукції: 1) вільні (ринкові) ціни; 2) гарантовані ціни; 3) заставні ціни; 4) цільові ціни.

Вільні (ринкові) ціни складаються під впливом кон'юнктурних коливань попиту та пропозиції на ринку продовольства й усіх інших чинників. У міру становлення ринкової інфраструктури й подолання цінових диспропорцій між галузями аграрно-промислового комплексу за цією ціною здійснюватиметься реалізація основної маси сільськогосподарської продукції.

Гарантовані ціни визначають мінімально допустиму межу рівня цін на сільськогосподарську продукцію, забезпечують одночасно страхову функцію захисту доходів товаровиробників. Гарантовані ціни повинні застосо-

уватися в рамках механізму державних товарних інтервенцій на продовольчому ринку.

Мінімальні гарантовані ціни мають бути призначені для випадків, коли очевидний надлишок того чи іншого продукту й ринкова ціна може бути меншою за нижню межу самокупності господарств. На наш погляд, дія мінімальних гарантованих цін повинна бути пов'язана з рядом умов. По-перше, за укладеним договором визначається обсяг продукції, на яку поширюється ціна. Це можуть бути, зокрема, квоти. По-друге, може обмежуватися загальний розмір грошових коштів, що одержує господарство. По-третє, у ряді випадків доцільно гарантовану ціну "поширити" на господарства, що відрізняються відносно високим рівнем ефективності, екологічності виробництва тощо.

Механізм мінімальної гарантованої ціни може бути пов'язаний з системою авансів під закупівлі, коли на базі мінімальної гарантованої ціни господарства зможуть одержувати аванси в розмірі визначеного наперед відсотка від гарантованої ціни. При постачанні продукції виробники змогли б одержати приблизно 90% мінімальної ціни. Остаточний розрахунок має проводитися після отримання врожаю з урахуванням ринкових підсумків, рівня інфляції.

Гарантовані базові ціни необхідно оголошувати на початку року й уточнювати з урахуванням можливої інфляції на період постачання продукції. Цілком виправданим є авансування державного замовлення на основі договорів між товаровиробником сільськогосподарської продукції й організацією, уповноваженою формувати держзамовлення.

Близький до авансової системи механізм заставних операцій, що застосовується для підтримки ринкових цін, – недопущення їх надмірних коливань шляхом дії на попит і пропозицію через товарні інтервенції. При низькій ринковій ціні критерієм може бути мінімальна гарантована ціна. Шляхом застави обмежується доступ продукції на ринок, при високій ринковій ціні – реалізується на ринку.

Заставні ціни є формою безвідсоткової позики сільським товаровиробникам при одночасному гарантуванні їм ринку збуту. Частику закладеної продукції визначає ринкова кон'юнктура. Продукція може бути повернена товаровиробникам для реалізації за вищою ціною на вільному ринку або залишена в заставодержателів у їх власності. Заставні ціни в межах квот мають бути на рівні гарантованих (захисних) цін на момент здавання продукції або на 6–9% нижче. Одночасно слід визначати мінімальні ставки платежів за зберігання продукції при заставі.

Предметом застави може бути як уже вироблена продукція, так і продукція майбу-

тнього врожаю. Беручи участь у заставі, держава виділяє бюджетні ресурси у вигляді кредитів або асигнувань, необхідних для компенсації витрат зі зберігання й обробки сільськогосподарської продукції та продовольства, придбаних у власність держави.

Держава, як власник, використовує закладену продукцію сільського господарства та продовольство для державних товарних інтервенцій, формування державних продовольчих фондів, інших цілей. Застосування гарантованих цін при формуванні державних ресурсів або проведенні інтервенцій не виключає виплати компенсацій частини витрат на виробництво продукції сільського господарства та її дотування.

Ця система в конкретних умовах України має такі перешкоди до реалізації: дефіцит бюджету й кредитних ресурсів для масштабних заставних операцій; нерозвинутість інфраструктури зберігання продукції у виробників і заготівельників; обмежені можливості експорту зайвої продукції як унаслідок відсутності єдиної державної стратегії у цій сфері, так і через її низьку якість.

Інший можливий різновид гарантованої ціни – цільова, встановлювана зазвичай вище за ринкову. Цільові ціни використовуватимуться для визначення доходів, необхідних виробникам сільськогосподарської продукції для забезпечення розширеного відтворення. Вони застосовуватимуться для розрахунків дотацій на сільськогосподарську продукцію в тих випадках, коли вільні (ринкові) ціни виявляться нижчими за цільові, а також визначення рівня гарантування й інших регульованих цін. Вони широко застосовуються у світовій практиці. Найчастіше за все це робиться для збільшення виробництва того чи іншого продукту. Виробники здійснюють операції за ринковою ціною, а потім держава доплачує різницю між ринковою й цільовою цінами. Різниця, що одержується фермером, є так званим компенсаційним платежем (розраховується зазвичай на основі середньої ринкової ціни). При всіх недоліках такого порядку компенсації ціни, пов'язаних з навантаженням на бюджет, роздуванням адміністративного апарату, він дає можливість забезпечити інтереси фермерів, збільшити виробництво. Таку систему доцільно ввести для продуктів, виробництво яких необхідно нарощувати, коли немає гострої проблеми збуту. Проте обмеженням у цьому разі є можливість бюджету.

Доцільним є застосування більш жорсткого регулювання цін на окремі особливо важливі види продукції промисловості, зокрема шляхом встановлення граничних цільових цін, перевищення рівня яких карається підвищеними ставками податку на весь прибуток підприємства, позбавленням пільгового кредитування, якщо таке є, тощо.

Враховуючи можливі негативні наслідки (скорочення виробництва відповідного виду продукції), цей захід є винятковим.

В умовах інфляції ціни, що фіксуються державою, мають індексуватися з урахуванням періодичності визначення індексів Держкомстатом України, подібну індексацію доцільно здійснювати раз на квартал.

Разом із системами авансів та заставних операцій, із системою регулювання цін може й повинна бути пов'язана система квотування. Вона приходить на зміну обов'язкових постачань. Квоти, на відміну від постачань, означають, що при труднощах збуту продукції держава купує ту її кількість, на яку було здійснено квотування за наперед оголошеною гарантованою ціною. Підприємства не зобов'язані продавати свою продукцію державі. Остання забезпечує свої потреби так само, як і інші члени ринку. У принципі, квота в національному масштабі має відповідати розмірам державних закупівель, тобто потребам формування державних резервів і окремих категорій споживачів (армія, охорона здоров'я тощо).

Чинниками, що стримують застосування активних важелів економічного регулювання з боку державних і регіональних органів влади, залишаються обмежені фінансові можливості й відсутність єдиного вектора соціально-економічного розвитку суспільства.

Стійкість і стабільність економіки агрокомплексу неможливі без фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. У свою чергу, для збереження фінансової стійкості підприємства необхідно, щоб рух його грошових потоків забезпечив отримання прибутку від виробничо-фінансової діяльності, яка дала б змогу здійснювати розширене відтворення й була б джерелом фінансування інвестиційних проектів.

Для фінансування державних закупівельних і заставних операцій необхідно створити єдиний фонд підтримки сільськогосподарських цін (як це має місце в країнах з розвинутою ринковою економікою): на державному рівні – при Міністерстві аграрної політики України; на регіональному – при Головному управлінні агропромислового розвитку обласної державної адміністрації.

Альтернативним варіантом економічного регулювання агропромислового комплексу може бути обмеження рівня рентабельності підприємств заготівельної, переробної промисловості й агросервісу. Сільські товаровиробники, заготівники, переробники та торгові підприємства можуть укласти між собою договори про відшкодування кожному суб'єкту АПК його частки в кінцевій ціні реалізації продукції з урахуванням розрахованих цінових співвідношень.

Упорядкуванню ціноутворення на кінцеву продукцію на стадії торгівлі сприятиме пос-

тупове формування ринку, на якому визначається ціна попиту й пропозиції. Проте, слід здійснити ряд заходів економічного характеру з тим, щоб протидіяти невиправданому завищенню роздрібних цін. Доцільно встановлювати граничний розмір посередницьких і торгових націнок за видами кінцевої продукції щодо закупівельної ціни на продукти сільського господарства або оптової ціни переробного підприємства. Це дасть можливість скоротити кількість посередників, забезпечити приблизно рівну вигідність виробництва, переробки й реалізації продукції, заохочувати збільшення обсягів продажів продовольства торговими організаціями, а отже, і підвищення платоспроможного попиту населення.

У зв'язку із цим важливо підкреслити, що пріоритетними напрямами вдосконалення політики ціноутворення в сучасних умовах є: відновлення платоспроможного попиту населення; встановлення паритетності обміну між сільським господарством та іншими галузями економіки; збалансування системи цін, яка б сприяла еквівалентному товарно-грошовому обміну на продовольчому ринку; розвиток інтеграційних процесів у сферах виробництва, переробки й торгівлі сільськогосподарською продукцією, забезпечення джерел фінансування зі здійснення цінової політики.

Основним змістом концепції формування цінового механізму й цінових відносин в агропромисловому виробництві має стати: побудова системи цін на сільськогосподарську продукцію на єдиній методологічній основі для забезпечення цінового паритету, міжгалузевого еквівалентного обміну, стійкості й рівновигідних умов для розширеного відтворення на всіх стадіях виробництва кінцевого продукту; створення системи цін залежно від каналів збуту продукції: вільні ринкові ціни, закупівельні (гарантовані, цільові, заставні), біржові та ін.; підвищення економічної обґрунтованості всіх видів цін й посилення їх стимулювальної ролі в розвитку агропромислового виробництва та забезпеченні високих споживчих властивостей і рівня конкурентоспроможності продукції; міжгалузеві співвідношення й регулювання всіх видів цін в аграрно-промисловому комплексі має визначати ринкова ціна на кінцеву продукцію.

IV. Висновки

У системі державного цінового регулювання основним є те, що господарства повинні мати конкретний, законодавчо зафіксований механізм цін, на основі якого вони могли б наперед розраховувати свої доходи. Рівень гарантованої ціни вони повинні знати ще до посівної кампанії, щоб визначити перспективи свого виробництва.

При створенні системи державного регулювання цін в аграрному секторі необхідно: встановити еквівалентні ціни й ціновий баланс за основними видами продукції сільськогосподарства і промисловості; визначити величину та джерело компенсації фінансових втрат і корегування територіально-галузевої диференціації цінової підтримки. Як важливі важелі державного впливу на вирішення зазначених проблем визначено: необхідність розширення застосування гарантованих цін у межах механізму державних товарних інтервенцій на продовольчому ринку; регулювання за допомогою заставних операцій надмірних коливань цін на ринку; застосування за наявних умов обмеження державного та регіональних бюджетів цільових цін для продуктів, виробництво яких необхідно нарощувати; розширення застосування системи квот на виробництво продукції з урахуванням потреб формування державних резервів і окремих категорій споживачів (армія, охорона здоров'я тощо).

Література

1. Валентинов В.Л. Визначення напрямів цінового регулювання в аграрному секторі / В.Л. Валентинов // Економіка АПК. – 2005. – № 4. – С. 87–89.
2. Гладких Д. Державне регулювання економіки за допомогою ціноутворюючих

факторів / Д. Гладких // Економіка України. – 2001. – № 1. – С.47–52.

3. Комарова І.В. Сучасні тенденції державної підтримки цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників / І.В. Комарова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – № 4. – С. 85–91.
4. Латинін М. Удосконалення цінової політики держави на аграрному ринку / М. Латинін // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2006. – № 2. – С. 215–222.
5. Олійник О.В. Паритет цін і його рух / О.В. Олійник, Т.І. Олійник // Економіка АПК. – 2006. – № 8. – С. 114–119.
6. Ульяновченко О.В. Формування ефективного механізму управління фінансовими ресурсами АПК / О.В. Ульяновченко // Економіка АПК. – 2008. – № 1. – С. 71–76.
7. Червен І.І. Аграрний ринок вимагає зваженої цінової політики / І.І. Червен, І.Д. Бурковський, А.В. Бурковська // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 99–104.
8. Шпикуляк О.Г. Підтримка сільського господарства в системі регулювання аграрного ринку / О.Г. Шпикуляк, Ю.П. Воскобойник, О.В. Овсянніков // Вісн. аграрної науки. – 2007. – № 4. – С. 66–70.

УДК 338.486.1.025

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Гостєва Н.П.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

In the article the perspectives of reorganization of tourism in Ukraine into the sphere of realization of market mechanisms, source of replenishment of state and local budgets are showed.

Анотація

У статті показано, що туризм в Україні має стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів.

Ключові слова

Державне регулювання розвитку туристичної галузі, типи моделей державної участі, нормативно-правове забезпечення сфери туризму, туристична інфраструктура.

I. Вступ

Туризм – це динамічне, орієнтоване на споживача явище. Туристична діяльність у розвинутих країнах є важливим джерелом підвищення добробуту держави.

Крім значної статті прибутку, туризм є ще й одним з потужних чинників підвищення

престижу країни, зростання її значення в очах світової спільноти та пересічних громадян.

Проблематика державного регулювання туристичної галузі полягає у визначенні основних тенденцій розвитку міжнародного туризму та впровадженні відповідних кроків інтеграції України в міжнародний ринок туристичних послуг з урахуванням її реальних можливостей.

II. Постановка завдання

Мета статті – показати, що туризм в Україні може й повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного та повноцінного відпочинку й оздоровлення; проаналізувати історико-культурну спадщину нашого народу й держави.

III. Результати

Туризм у багатьох країнах світу є пріоритетним напрямом розвитку національної економіки та культури. Це зумовлено дина-